

VIIES PÜHAPÄEV PÄRAST ILMUMISPÜHA AD 2025

Mt 13:24–30 (Hs 33:10–16; Kl 3:12–17)

24 Jeesus¹ kõneles neile² veel teise tähendamissõna: «Taevariik on inimese sarnane, kes külvas oma põllule head seemet.

25 Aga inimeste magades tuli ta vaenlane ja külvas raiheina nisu sekka ning läks minema.

26 Kui nüüd oras tärkas ja looma hakkas, tuli ka raihein nähtavale.

27 Peremehe sulased astusid ta juurde ja ütlesid talle: «Isand, eks sa külvanud head seemet oma põllule, kust nüüd tuleb sinna raihein?»

28 Tema lausus neile: «See on vihamehe töö.» Siis küsisid sulased temalt: «Kas sa tahad, et me läheme ning selle kokku korjame?»

29 «Ei,» vastas tema, «sest muidu te kisuksite raiheina korjates üles ka nisu.

30 Laske mõlemaid ühtmoodi kasvada lõikuseni ja lõikuse ajal ma ütlen lõikajaile: «Koguge esmalt raihein ja siduge kimpu põletamiseks, nisu aga pange kokku mu aita!»»»

Teisegi tähendamissõna pani Ta neile ette, üteldes: «Taeva kuningriik on võrreldav oma põllule head seemet külvanud inimesega. Inimeste magades aga tuli tema vaenlane ja külvas peale raiheinu keset nisu ning läks ära. Kui aga oras tärkas ja vili oli pead loonud, siis sai nähtavaks ka raihein. Majaperemehe orjad aga ütlesid ligi astudes talle: «Isand, kas sa mitte ei külvanud põllule head seemet – kust nüüd on sellel raiheinad?» Tema aga ütles neile: «Seda tegi vaenulik inimene!» Orjad aga ütlevad talle: «Kas tahad nüüd, et me ära minnes korjaksime need kokku?» Tema aga kostab: «Ei, et te raiheinu kokku korjates ei juuriks koos nendega välja nisu. Laske mõlemal koos kasvada kuni lõikuseni ja küll ma lõikuse ajal ütlen lõikajaile: «Korjake esmalt kokku raiheinad ja köitke need vihku, et need ära põletada, nisu aga koguge kokku minu aita!»»»

Sissejuhatus

Esimese evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse järgi Alfeuse poeg Matteus, kelle Jeesus kutsus apostlite hulka Kapernaumas, kus ta pidas tõlneriametit (Mt 9:9). Pärast Jeesuse taevasseminemist tegutses Matteus esialgu Palestiinas; tema hilisema elu kohta meil kindlad teated puuduvad. Kiriku traditsioon märgib paikadena, kuhu ta oma kuulutustööga jõudis, Etioopiat, Pärsiat ja Partiat, kus ta olla ka märtrina surnud.

¹ Originaaltekstis siin Jeesuse nime ega vastavat isikulist asesõna ei kasutata.

² Kuigi Matteuse evangeeliumi 13. peatükis seisvate tähendamissõnade vahele on põimitud ka Jeesuse poolt üksnes jüngritele räägitu, näitab kontekst selgelt, et tähendamissõnade adressaadiks polnud mitte ainult Tema jüngrid, vaid laiemad «rahvahulgad» (vrd Mt 13:2.13.34).

Vana pärimuse järgi kirjutanud Matteus oma evangeeliumi esmalt aramea keeles, hiljem olla see tõlgitud kreeka keelde. Evangeeliumi tekkeajaks peab varasem pärimus aega enne Jeruusalemma piiramist ja hävitamist aastal 70, uuemad autorid nihutavad evangeeliumi tekkeaja enamasti sellest hilisemaks (väites ühtlasi, et evangeeliumi autor on teadmata).

Üheks Matteuse evangeeliumi silmatorkavaks jooneks on Vana Testamendi prohvetikuulutuste täitumise rõhutamine. Sellest võib järeldada, et Matteusele oli oluline oma kaasmaalaste – ja usukaaslaste – veenmine selles, et Jeesus on tõesti töötatud ja oodatud Messias. Teisalt on Matteuse evangeeliumis selgelt tajutav universaalsuse-taotlus, mis kinnitab, et ligipääs Kristuses ilmunud armule on avatud kõigile rahvastele.

Viimasest tunnistab ka Jeesuse sugupuu kohe evangeeliumi alguses. Kuigi see algab sõnadega «Jeesuse Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuu» (Mt 1:1), ei ole selle eesmärgiks mitte ainult kinnitada Jeesuse juriidilist põlvnemist Taaveti kuninglikust soost, vaid rõhutada, et Jeesus on «Aabrahami poeg», s.t toosama töötatud Seeme, kelle nimel «õnnistavad endid kõik maailma rahvad» (1Ms 22:28; vrd Gl 3:8).

Selle universaalsuse-taotlusega sobituvad suurepäraselt ka Matteuse evangeeliumi lõpusõnad: «Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:18–20)

Laias laastus jaguneb Matteuse evangeelium kolmeks³:

Mt 1:1–4:16	sissejuhatus ja ettevalmistus;
Mt 4:17–16:20	Jeesuse tegevus Galileas;
Mt 16:17–28:20	Jeesuse teekond Jeruusalemma, kannatused, surm, ülestõusmine ja taevasseminemine.

Matteuse jutustamislaad ei jäta muljet, nagu üritaks ta uskmatut või kõhklevat lugejat veenda, vaid pigem on tegemist selgitava ja õpetusliku tekstiga, mis on mõeldud juba olemasolevale kristlikule kogudusele, kes on juba ära tundnud või just ära tundmas oma kutsumust missiooniks kõigi rahvaste juures. Nii on, nagu öeldud, Matteuse evangeelium ühelt poolt üsna «juutlik» tekst oma rohkete Vana Testamendi tsitaatidega, teisalt aga – ka nendesamade tsitaatide valikut arvestades – avatud ka paganaille.

³ Üks huvitav võimalus Matteuse evangeeliumi algusosa ülesehituse vaatlemisel on selle võrdlemine viie Moosese raamatuga: Mt 1 – alguslood (1Ms); Mt 2 – pagendus Egiptuses ja naasmine (2Ms); Mt 3 – Seadus (3Ms; vrd Mt 3:15); Mt 4 – kõrbes (4Ms); Mt 5–7 – Uus Seadus (5Ms).

Suurepäraselt näitavad neid mõlemat poolt Jeesuse avaliku tegevuse alguse kohal seisvad prohvet Jesaja sõnad: «Sebulonimaa ja Naftalimaa, mere teel, sealpool Jordanit, paganate Galilea, rahvas, kes istub pimeduses, on suurt valgust näinud, ja neile, kes istuvad surma maal ja surma varjus – neile tõuseb valgus!» (Mt 4:15j; vrd Js 8:23–9:1), millele evangelist lisab: «Sellest ajast peale hakkas Jeesus kuulutama: «Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!»» (Mt 4:17)

Keelelisi märkuseid

Kõneles neile – παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων – sõnasõnalt: «pani neile ette, üteldes».⁴ Sõna παρατίθημι tähendab «ette panema», «ette seadma», «esitama», ka «[midagi kellelegi] üle andma», «[midagi kellegi] hoolde usaldama».

Tähendamissõna – παραβολήν – sõna παραβολή – «tähendamissõna», «võrdlus», «võrdum», «mõistukõne», «õpetussõna»⁵ – koosneb lähedust, sarnasust, seotust või ka vastandust tähistavast eessõnast παρά ja verbist βάλλω – «heitma», «viskama», «puistama».

Taevariik – ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν – sõna βασιλεία tähistab nii kuningriiki kui ka kuninglikku võimu, meelevalda, valitsemisõigust. Sõna οὐρανός – «taevas» – on siin originaalis mitmuses, niisiis võiks sõnasõnalt tõlkida «taevaste kuningriik».

On...sarnane – ὁμοιώθη – sõna ὁμοιόω tähendab «sarnane olema», «sarnaseks saama», «võrdlema», «võrreldav olema».

Põllule – ἐν τῷ ἀγρῷ – sõna ἀγρός võib tähistada igasugust maatükki, samuti karjamaad, välja, põldu.

Head – καλὸν – sõna καλός tähendab «ilus», «hea», «kaunis», «suurepärase», «vääruslik», «vääriline».

Vaenlane – ὁ ἐχθρὸς – sõna ἐχθρός – «vaenlane», «vihamees» – tuleneb verbist ἐχθω – «vihkama», «vaenama», ka «põlgama».

Külvas – ἐπέσπειρεν – sõnasõnalt: «külvas peale».⁶

⁴ 1739. aasta Piiblis: «panni temma nende ette, ja ütles»; 1968. aasta piiblitõlkes: «esitas ta neile ning ütles».

⁵ 1989. aasta Uue Testamendi tõlkes «mõistulugu» (Mt 13:24.31) ja «mõistujutt» (Mt 13:1.18.33j).

⁶ See on oluline tähendamissõna tõlgendamisel, kuna see näitab selgelt, et vaenlane külvas umbrohtu täpselt samasse kohta, kuhu majaperemees oli külvanud head seemet.

Raiheina – ζιζάνια – ζιζάνιον tähistab siin tõenäoliselt uimastavat raiheina (*Lolium temulentum*), mis on kuni viljapea valmimiseni äärmiselt sarnane nisuga. Uimastav raihein nakatub kergesti tõlvtõvikuga ja nakatunud taime söömine võib põhjustada isegi surmaga lõppevat mürgistust.⁷

Looma hakkas – καρπὸν ἐποίησεν – sõnasõnalt: «vilja tegi». Sõna ποιέω tähendab «tegema», «teostama», ka «looma».⁸

Tuli...nähtavale – ἐφάνη – sõna φαίνω tuleneb sõnast φῶς – «valgus» – ja tähendab «valgustama», «valge ette tooma», «ilmutama», «ilmuma», «nähtavaks saama».

Peremehe – τοῦ οἰκοδεσπότης – sõna οἰκοδεσπότης koosneb sõnadest οἶκος – «maja», «koda», «kodu», ka «suguvõsa» – ja δεσπότης – «isand», «valitseja», «peremees» –, mis pärineb sarnaselt sõnale δοῦλος – «ori» – verbist δέω – «siduma», «kinnitama», «[kellegagi] seotud olema», «[kellelegi] kuuluma» – ning tähendab «isand», «valitseja», «peremees».

Sulased – οἱ δοῦλοι – sõna δοῦλος tuleneb verbist δέω – «siduma», «kinnitama», «[kellegagi] seotud olema», «[kellelegi] kuuluma» – ning tähistab pigem orja kui sulast või teenijat.

Astusid...juurde – προσελθόντες – sõna προσέρχομαι tähendab «[kellegi] juurde tulema», «lähenema».

Isand – κύριε – κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

See on...töö – τοῦτο ἐποίησεν – sõnasõnalt: «on seda teinud».

Vihamehe – ἐχθρὸς ἄνθρωπος – sõnasõnalt: «vaenulik inimene».

Küsisid – λέγουσιν – sõnasõnalt: «ütlevad».⁹

Vastas – φησιν – «vastab», «kostab». Sõna φημί tähendab «teada andma», «kuulutama», «[vastuseks] kostma», «[rõhutatult] ütleva», «esile tooma».

⁷ 1968. aasta piiblitõlkes kasutatakse rootsi keelest pärinevat sõna «luste», mida ei tohi samastada kõrreliste sugukonda kuuluva luste taimeperekonnaga (*Bromus*).

⁸ Muuhulgas on siit pärit ka sõna ποιήμα – «teos», «poeem» –, nt Ef 2:10: «Sest meie oleme Tema teos...», mida võiks tõlkida ka: «Meie oleme Tema loome...» või: «Meie oleme Tema poeem...»

⁹ Viimases eestikeelses redaktsioonis (ja EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus) on originaalis kasutatud oleviku ajavorm tõlgitud tihtipeale lihtminevikuks. Tegemist on kahetsusväärse stilistilise eksimusega, kuna oleviku kasutamine taolistes kohtades on oluline jutustuse dünaamika tajumiseks.

Kisuksite...üles – ἐκριζώσητε – sõna ἐκριζόω koosneb seestütlevast eessõnast ἐκ ja sõnast ῥιζόω – «juurduma» ning tähendab «välja juurima».

Laske – ἄφετε – sõna ἀφίημι tähendab «lubama», «laskma», «luba andma», «voli andma».

Ajal – ἐν τῷ καιρῷ – sõna καιρός tähistab enamasti kindlalt määratletavat aega ja ajavahemikku või kindlaksmääratud ajahetke.

Pange kokku – συναγάγετε – sõna συνάγω tähendab siin «kokku koguma».

Aita – εἰς τὴν ἀποθήκην – sõna ἀποθήκη – «ait», «panipaik» – tuleneb verbist ἀποτίθημι – «kõrvale panema», «ära panema».¹⁰

Sisuline analüüs¹¹

Matteuse evangeeliumi kolmeteistkümnes peatükk toob meieni seitse tähendamissõna, millest kuues nimetab Jeesus, et need kõnelevad taevariigist (vt Mt 13:24.31.33.44.45.47). Erandiks on kõige esimene, tähendamissõna külvajast, ent ka seda jüngritele selgitades ütleb Jeesus: «Teile on antud mõista taevariigi saladusi, neile aga ei ole.» (Mt 13:11) Siit võib teha järelduse, et külvajagi loo keskseks temaks on taevariik – kuigi samal ajal võib selles näha ka sissejuhatust järgnevatele tähendamissõnadele või koguni kommentaari sellele, kuidas nii tähendamissõnad kui Jeesuse õpetus üldiselt, ja viimselt ka Tema ise ning taevariik, inimeste poolt vastu võetakse.¹²

Külvaja loole järgneb tähendamissõna raiheinast, s.t taas vastandus, mille lähtepunktiks võiks olla retooriline küsimus, miks vanakurja külv näib alati (või vähemalt sageli) õnnestuvat märksa paremini kui Jumala oma. Jeesuse vastus sellele küsimusele on võtmeks ka kahe järgmise tähendamissõna mõtestamisel ja mõistmisel: ärge takerduge asjade nägemisse sellisena, nagu on või tunduvad olevat praegu, vaid õppige nägema esmapilgul ilmse taha.¹³

¹⁰ Siit on ladina keele vahendusel pärit ka sõna «apteek».

¹¹ Järgnevalt on osaliselt kasutatud Sexagesima pühapäeva kolmanda lugemisaasta tekstikäsitlust (Mt 13:31–33).

¹² Vrd tähendamissõna selgitamisel öelduga: «Ja nende kohta läheb täide Jesaja ennustus, mis ütleb: «Kuuldes te kuulete ega mõista, vaadates vaatate ega näe. Sest selle rahva süda on kaledunud ja nad kuulevad kõrvadega raskesti ja sulevad oma silmad, et nad silmadega ei näeks ja kõrvadega ei kuuleks, et nad südamega ei mõistaks ega pöörduks, et ma võiksin neid parandada.» (Mt 13:14j) – kas see pole mitte ülimalt tabav kokkuvõtte külvaja tähendamissõnas kirjeldatust?

¹³ Eriti raiheina tähendamissõnas tuleb ülimalt olulisena esile hoiatus olla ettevaatlik vahendite valimisel, millega [näilisele] olukorrale reageerida, samuti manitsus usaldada Jumalat ja toetuda Temale, mitte omaenda tihtipeale puudulikule äratundmisele ja eristamisvõimele.

Ka see, et eelnevas, kaheteistkümnendas peatükis kirjeldatakse üsna põhjalikult Jeesuse kokkupõrkeid variseride ja kirjatundjatega ning peatükk lõpeb koguni teatava vastasseisuga Jeesuse ja Tema lähisugulaste, Ta ema ja vendade vahel, ning kolmeteistkümnenda peatüki lõpp räägib sellest, kuidas Jeesuse kodulinlased Teda põlastasid ja Ta hülgasid, kinnitab, et kolmeteistkümnenda peatüki tähendamissõnade vähemalt üheks peateemaks on vahetegemine näiva ja tegeliku vahel.

Näib olevat nii, et Jumala Sõna külvamine on täiesti või peaaegu mõttetu ettevõtmine, kuna enamuse seemnest läheb niikuinii kaotsi – *tegelikult* on aga see väikegi osa, mis viimaks heasse mulda satub ja saja- või kasvõi kolmekümnegi kordset vilja kannab, väärt, et ennast selle nimel täielikult panustada.¹⁴

Näib nii, et taevariigi levikul meie maailmas, nagu me seda tunneme, pole õigupoolest mingeid šansse, kuna hingevaenlase kurjus kas lämmatab selle või – pidades silmas nisu ja raiheina suurt välist sarnasust – eksitab inimesed sellest eemale.¹⁵ Või siis *näib*, et valest ja kurjast võitu saamiseks tuleb sellele astuda vastu samade vahenditega – lausa vahendeid valimata. *Tegelikult* on aga kõik Jumala kontrolli all ja Tema teeb selgeks, mis läheb aita ja mis põletamisele.

Näib, nagu oleks taevariik – Jeesuse poolt inimestele toodud lunastus ja lepitus Jumalaga, uue alguse võimalus – võib-olla küll ilus ja «intellektuaalselt huvitav», ent sellegipoolest, inimkonna ja maailma tegelikkust arvestades, lootusetu idee¹⁶ – *tegelikult* aga on see, nii pisike ja tühine kui see ka paistaks, võrreldav suurima puuga madalate aiataimede keskel.¹⁷

Näib, nagu oleks taevariik midagi, mis ehk küll teatava paratamatusena võib inimestele vajalik olla või isegi mingil määral möödapääsmatuna tunduda (taas too Marxi *Opium des Volks*), ent mis ei suuda kunagi võistelda sellega, mis on inimeste maailmas tõeliselt esiplaanile asetatud – täpselt nii, nagu kaapekakku või juuretist ei panda leibade kõrvale ja enamuse leivasööjatest isegi ei mõtle sellele ialgi. *Tegelikult* on aga juuretises, mille naine «jahu sekka peitis», «peidus» kogu võimalik leibade hulk, ja kui seda vähem kui peotäit juuretist jahu sekka ei segata, siis olgu viimast kuimitu vakatäit tahes, leivad jäävad ikkagi küpsetamata.

¹⁴ Vrd ka Jh 12:24: Kui nisuiva ei lange maasse ega sure, siis see jääb üksi, aga kui see sureb, siis see kannab palju vilja.

¹⁵ Ikka samamoodi nagu aegade alguses, mil madu küsis naiselt: «Kas Jumal on tõesti öelnud...» (1Ms 3:1), või nagu Jeesuse kiusamisloos, kus kurat kõnetab Teda lausa Pühakirja tsiteerides.

¹⁶ *Das Opium des Volks*, nagu Marxi kuulsas religiooni olemuse või otstarbe kirjelduses.

¹⁷ Nagu tähendamissõnade puhul tavaline, kasutab Jeesus siin (ja ka järgmises loos) teadlikku liialdust, kuna tegelikult võib sinepitaim kasvada maksimaalselt kuue, tavaliselt aga kuni kolme meetri kõrguseks.

Tähendamissõna raiheinast tuleb kindlasti vaadelda koos sellele vahetult järgnevate tähendamissõnadega sinepiivakesest ja haputaignast (Mt 13:31–33) ning Jeesuse enda antud seletusega raiheina tähendamissõnale (Mt 13:37–43), kuna kogu tervikus tulevad esile nii nende keskmeks olev pinge kui sellele terendav lahendus.

Tuletame meelde, et Jeesus rääkis need kolm tähendamissõna rahvahulkadele, seletuse aga andis Ta ainult oma jüngritele. See tähendab, et vähemalt mingil määral võib tähendamissõna raiheinast kahte erinevat kuulajaskonda silmas pidades ka erinevalt tõlgendada – lähtudes Jeesuse enda erinevatest rõhuasetustest, mis tulevad esile järgnevas võrdluses:

Tähendamissõna	Seletus
Inimene külvab põllule head seemet	Külvaja on Inimese Poeg Põld on maailm Hea seeme on Kuningriigi pojad
Vaenlane külvab nisu sekka raiheina	Raiheinad on kurja pojad Vaenlane on kurat
Sulased küsivad, kas nad peaksid raiheina välja kitkuma	
Majaisand keelab seda teha	
Majaisand kõneleb lõikusest, mil lõikajad eraldavad raiheina nisust	Lõikus on ajastu lõpp Lõikajad on inglid
Raihein põletatakse ära	Pahanduse- ja ülekohtu tegijad visatakse tuleahju
Nisu kogutakse aita	Õiged säravad nagu päike oma Isa Kuningriigis

Siit on näha, et seletuses puudub viide tähendamissõna keskosas olevale dialoogile majaperemehe ja tema sulaste (või orjade) vahel – just see annabki erinevaid kuulajaid silmas pidades võimaluse tähendamissõna mõnevõrra erinevalt tõlgendada. Et selle dialoogi puhul on tegemist äärmiselt olulise tekstiosaga, sellest annab märku neis kasutatud nn ajalooline olevik, mis vahetab korraks välja tavapärase minevikulise kõneviisi: majaperemehe orjad *ütlevad* talle ning ta *vastab* neile – see on evangeeliumites tavapärane retooriline võtte tähelepanu äratamiseks ja rõhuasetuste esile toomiseks.

Jeesus ütleb tähendamissõna alguses, et taeva kuningriik on võrreldav inimesega, kes külvab oma põllule head seemet. Niisiis ei ole taevariik mitte põld, kuhu külvatakse kas head või halba seemet, vaid sarnane head seemet külvavale inimesele – Jeesus käsitleb siin taevariiki (nagu ka tähendamissõnades sinepiivakesest ja haputaignast) millegi dünaamilisena, Jumala tegutsemisena siin maailmas – sest põld on maailm, nagu Jeesus ütleb –, jumaliku väe toimimisena ja avalikuks saamisena. Rahvahulgad, kes Jeesust ümbritsesid, nägid seda ja paljud neist andsid päris avalikult tunnistust Tema imelisest

meelevallast: «Seda nähes hakkasid rahvahulgas kartma ja ülistasid Jumalat, kes annab inimestele sellise meelevalla.» (Mt 9:8) Siiski ei puudunud ilmselgelt ka skeptikud, iseäranis variseride ja kirjatundjate hulgas, kellest mitmed süüdistasid Jeesust vähemalt mõttes jumalateotuses¹⁸ ning hiljem, kui Ta ristil piinles, pilkasid Teda: «Teisi on Ta päästnud, iseennast ei suuda päästa. Ta on lootnud Jumala peale, eks Tema päästku Ta, kui Ta Teda tahab, Ta ju ütleb, et Ta on Jumala Poeg.» (Mt 27:42j)

Sarnased küsimused võisid mõlkuda ka laiemate rahvahulkade meeles, kui nad olid hakanud Jeesust seostama igatsetud Messiaga ning lootsid, et Ta nüüd viimaks taastab Iisraeli kuningriigi – sedasama ootasid ju isegi Jeesuse jüngrid, koguni veel pärast Tema ristisurma ja ülestõusmist (Ap 1:6). Kui Jeesus oli viie tuhande mehe kõhud imelisel viisil täis söötnud, siis tahtsid nood Teda vägisi kuningaks teha (Jh 6:15) – ei möödunud aga kuigi palju aega, kui enamus neist tuhandetest Jeesusest lahti ütles, nii et Tema juurde jäi vaid käputäis, kellest tõenäoliselt enamuse moodustasid kaksteist apostlit (vrd Jh 6:66j).

«Kui Sa oled Jumala Poeg», siis tee seda ja teist, ütles kurat Jeesust kiusates (Mt 4:3.6) – samamoodi võisid mõelda need, kes olid näinud Jeesust haigeid tervendamas või tormi vaigistamas. Ning kui Jeesus nende lootusi ei õigustanud, siis võis seesama ootus üsna kiiresti pöörduda etteheitevaks või lausa süüdistavaks nõudmiseks: «Kui Sa oled Jumala Poeg, miks siis see maailm on jätkuvalt selline, nagu ta on ikka olnud?!» Kui taevariik on inimese sarnane, kes külvab oma põllule head seemet, ning külvaja on Inimese Poeg ja põld on maailm, siis miks see maailm ei muutu, miks ta ei kanna head vilja, miks kuri näib endiselt võimutsevat ja hea üle võidutsevat?

Kui see, et hea seemne külvaja on Jumal ja umbrohu külvaja kurat, on tähendamissõna lugedes ka ilma seletuseta selge, siis see, et hea seeme on «Kuningriigi pojad» ja halb «kurja pojad» (Mt 13:38) tähendamissõnana nii enesestmõistetavalt esile ei tule. Pigem on tõenäoline, et Jeesuse kuulajad mõistsid neid pigem üleüldiselt hea ja kurjana, mida me enda ümber (ja enda sees) pidevalt näeme ja sageli ka kogeme, ning heade ja kurjade inimestena, kellest viimased kipuvad meie arvates enamasti olema ikka need «teised» – nii et meile ei valmista mingit raskust samastada ennast majaperemehe sulastega, kes lausa kibelevad hea vilja keskelt umbrohtu välja kitkuma.

Just siin on näha, kuivõrd tihedalt on tähendamissõna nisust ja raiheinast seotud tähendamissõnadega sinepiivakesest ja haputaigast: ka viimaste puhul võib esimesel hetkel tekkida tunne, et taevariigil pole kõigest oma headusest ja õigusest hoolimata siin maailmas mingit šanssi – kuri võtab igal juhul võimust ning seda näib kinnitavat ka meie igapäevane elukogemus. Kõigi kolme tähendamissõna sõnum on ühesugune: jah, nii see näibki olevat, ent kuna see on osa Jumala plaanist ja Tema seatud asjakäigust, siis

¹⁸ «Ja vaata, mõned kirjatundjad mõtlesid endamisi: «See teotab Jumalat!»» (Mt 9:3)

ei ole see Tema viimane sõna, vaid tuleb päev, mil õiged säravad «nagu päike oma Isa Kuningriigis» (Mt 13:43) ning ülekohtuste osaks jääb ulgumine ja hammaste kiristamine tuleahjus (Mt 13:42) – siis, kui majaperemees saadab lõikajad koguma nisu aita talle panemiseks ning raiheina selleks, et see ära põletada.

Rahvahulkadele kõnelduna on tähendamissõna nisust ja raiheinast eeskätt manitsus mitte teha ennatlikke järeldusi ning hoiatus Jeesusest pahandumise eest (vrd Mt 11:6) – paraku ei võtnud suurem osa rahvast seda hoiatust kuulda. Samuti on see julgustus mitte lasta ennast heidutada näilisest tegelikkusest, vaid usaldada Jumalat, kelle töö on sageli (või koguni enamasti) sama nähtamatu nagu vägi, mis paneb kasvama sinepiivakese ja hapnema juuretisega segatud jahu. Ning viimaks keelab Jeesus selles tähendamissõnas meil meie puuduliku arusaamise baasil Jumala kuningriigi asjade «oma kätte võtmise», kuna sellega me teeksime rohkem kurja kui head: «Te kisuksite raiheina korjates üles ka nisu.» (Mt 13:29)

Jüngritele suunatud seletuses lisab Jeesus mitu täpsustust ja tähendusvarjundit. Esiteks ütleb Ta selgelt välja, et põld sümboliseerib maailma ning nisu ja raihein vastavalt «Kuningriigi poegi» ja «kurja poegi» (Mt 13:38), kes mõlemad on külvatud täpselt samasse kohta ning keda on üksteisest vähemalt alguses sama võimatu eristada nagu nisu raiheinast – alles nende viljast tuntakse nad ära (vrd Mt 7:16.20).

Kuna *Lolium temulentumi* ehk uimastava raiheina söömine võib tekitada mürgistuse, mis osal juhtudest on lausa eluohtlik, tasub meeles pidada, et «kurja pojad», «pahanduse- ja ülekohtutegijad», ei hukuta mitte ainult iseendid, vaid võivad saada hukatuseks ka paljudele teistele: «Aga kes iganes on püüiniseks kellele tahes neist pisikestest minusse uskujaist, sellele oleks parem, et talle veskikivi kaela riputataks ja ta uputataks mere sügavusse. Häda maailmale ahvatluste pärast! On küll paratamatu, et kiusatused tulevad. Kuid häda sellele inimesele, kelle kaudu kiusatus tuleb!» (Mt 18:6j)

Jeesuse jüngrid täidavad maailmas hädavajalikku ülesannet: nad on siia maailma külvatud Kuningriigi lapsed, kelle kutsumuseks on kanda head vilja. See on sama, mis öelda, et nad on maa sool ja maailma valgus (Mt 5:13j) – ilma nendeta istuksid inimesed pimeduses ja läheksid lootusetult hukka. Jeesuse jüngrid on otsekui sinepiivake, mis võib küll olla väikseim kõigist seemneist, ent millest kasvanud puu annab varju ja pakub pesitsuspaikagi neile, kes seda vajavad. Jeesuse jüngrid on juuretis, mis Jumala armu väes oma tööd tehes annab kõigile inimestele võimaluse saada osa Eluleivast.

Aga ka Jeesuse jüngrid vajavad julgustamist, sest nendegi südames võib idaneda trotslik kahtlus, kas kõigil sellel, mida nad teevad ja sageli ka kannatavad, on ikka mõte – kas pole mitte nii, et saatana töö kipub palju jõudsamalt vilja kandma kui Jumala oma? Isegi Jeesus ütleb ju, et «lai on värav ja avar on tee, mis viib hukatusse, ja palju on neid, kes astuvad sealt sisse», ning «kitsas on värav ja ahtake on tee, mis viib ellu, ja pisut on neid, kes selle leiavad» (Mt 7:13j).

Raiheina tähendamissõna seletades ei nimeta Jeesus kahekõnet majaperemehe ja tema orjade vahel, vaid keskendub ühelt poolt [praeguse] olukorra kirjeldamisele ning teisalt ajastu lõpul ees ootavale lahendusele. Siiski on ka Jeesuse vaikimine siinkohal kõnekas, kuna see näitab, et umbrohu eraldamine nisust ei ole meie meeevallas – ei maailmas ega kirikus¹⁹ –, vaid meie asi on elada ja töötada nii, et heast seemnest võrsuks hea vili, ning paluda lõikuse Issandat, et meiegi võiksimme olla «väärt arvatud saama tolle ajastu osaliseks» (Lk 20:35) ning särada «nagu päike oma Isa Kuningriigis» (Mt 13:43), mitte ei põleks kuivanud raiheinana igaveses tuleahjus.²⁰

Jutluseks

Ilmumisaja viienda pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Kahesugune külv». Teema lähtub pühapäeva vanakiriklikust Evangeeliumist (Mt 13:24–30), mis on ühtlasi EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava esimese lugemisaasta Evangeelium. Jeesus jutustab siin tähendamissõna nisu sekka külvatud umbrohest, millel tuleb lasta kasvada kuni lõikuseni, et see siis heast viljast eraldada ja põletada.

Pühapäeva teema sissejuhatuses öeldakse muuhulgas: «Inimene ei suuda alati vahet teha, kust läheb piir Jumala ja kurjuse riigi vahel. Alles aegade lõpul eraldab Jumal terad sõkaldest ning hea halvast. Seepärast tuleb lasta Jumala sõnal meie sees tööd teha. Usklikud suudavad taluda üksteise nõrkusi ja oodata kannatlikult Jumala lõikusaega.»

Esimese lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Hs 33:10–16) on Jumala kinnitus Iisraeli soole, et Jumal ei taha ülekohtuse surma, vaid et too pöörduks ja jääks elama. Selle töötuse teiseks pooleks on aga hoiatus, et kui õige pöördub oma õigusest ja hakkab tegema ülekohtu, siis ei peeta meeles ühtki tema õiget tegu, vaid ta peab oma ülekohtu pärast surema.

Esimese lugemisaasta Epistlikis (Kl 3:12–17) on apostel Pauluse manitsus rõivastuda «südamliku kaastundega, lahkusega, alandlikkusega, tasadusega ja pika meelega, üksteist taludes ja üksteisele andestades» ning üle kõige üksteist armastades. Epistel ei kõnele mitte niivõrd inimese ees seisvast valikust hea ja kurja, õige ja ülekohtu vahel, kuivõrd sellest, et kristlasel ei ole muud valikut kui öelda otsustavalt lahti ülekohtust, panna maha vana inimene ning elada uue inimesena.

¹⁹ «Kuigi kirik peaks õieti olema pühade ja tõeliste usklike osadus, on siiski, kuna selles elus on nende hulka segatud palju silmakirjatsejaid ja kurje, lubatud tarvitada sakramente, mida jagatakse kurjade kaudu, Kristuse ütlust mööda: «Kirjatundjad ja variserid istuvad Moosese toolil» jne. Nii sakramendid kui Sõna on mõjusad Kristuse korralduse ja käsu tõttu, isegi kui neid jagatakse kurjade kaudu.» (Augsburgi usutunnistus VIII)

²⁰ Kas pole irooniline, et viimaks «säravad» mõlemad, nii õiged kui ülekohtused – ühed otsekui päike, teised aga tuleleegis...

Viimasega seostub suurepäraselt Evangeelium, mis ei ole mitte üksnes manitsus hoiduda püüdest eraldada umbrohtu nisust, vaid märksa enam meeldetuletus, et need, kes on külvatud hea seemnena, s.t Kuningriigi lapsed, Jeesuse jüngrid, peavad kandma head vilja: meie asi ei ole ülekohtuste üle kohut mõista, vaid ise ülekohtust hoiduda ja õiguses elada – kohtupidamine ja ajastu lõpul ees ootav lõikus on Jumala käes.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Matteuse evangeeliumi kolmeteistkümnendas peatükis räägib Jeesus õige mitu tähendamissõna. Esimene neist kõneleb külvajast, kes puistas oma seemet heldelt kõikjale – hoolimata sellest, et see kõikjal vilja ei kannu. Järgmised kolm arendavad sedasama teemat edasi: maailm on otsekui põld, millel kasvab läbisegi hea vili ja umbrohi – Kristuse jüngrid, keda Ta ise nimetab Kuningriigi lasteks, peaksid olema hea vili, vastandudes kurjale, mis paraku kipub vohama sama kontrollimatult nagu umbrohi hooldamata põllul. Kristlased on otsekui sinepiivake – väiksem kõigist seemneist, tihtipeale peaaegu märkamatu, ent siiski potentsiaaliga kasvada suureks puuks – ainsaks puuks, mis aegade lõpul seisma jääb. Ning viimaks on kristlased nagu juuretis, mis jahu sekka segatuna paneb hapnema kogu taigna – see on meie kutsumus Jeesuse jüngritena: Jumal tahab meid kasutada selleks, et Tema, kes on tulnud taevast alla kui Jumala leib, võiks anda maailmale elu (Jh 6:33).
2. On vist paratamatu, et aeg-ajalt kimbutavad meid kahtlused – siis, kui kuri näib võimust võtvat, kui tundub, et umbrohi lämmatab nisu ning me tunneme ennast väiksemana veel kui sinepiivake. Ning iseäranis siis, kui me näeme, et me ise oleme otsekui põllumaa, millele on külvatud läbisegi head seemet ja raiheina – viimast võib-olla rohkemgi. Kas meil on mingit lootust? «Oh mind õnnetut inimest! Kes ostab mu lahti sellest surma ihust?» kaebab isegi apostel Paulus. Reaktsiooniks taolistele kahtlustele on tihtipeale tegutsemistuhin – soov «võtta asi korralikult kätte» ja probleem lahendada. Nii me kipume ennast oma jõu ja arvatava tarkusega parandama – tulemuseks tihtipeale varasemast veelgi suurem meelega ja sügavam langus. Nii me püüame parandada ka maailma – tehes rohkem kurja kui head, nagu hoiatab ka Jeesus, öeldes, et raiheina kitkudes me kisume üles ka nisu.
3. See ei tähenda, et me ei peaks püüdma vabaneda pahedest ja edeneda voorustes. Kahtlemata me peame seda tegema – täie pühendumusega, nagu näitab apostel Paulus tänases Epistlis. Aga me ei tohi unustada, et see ei ole mitte meie, vaid Jumala armu töö, millel me peame laskma endas teostuda. Ning me ei tohi keskenduda kurjale, millega me võitleme, vaid heale, milles me tahame juurduda ja kasvada. Samamoodi ei ole meil meelevolda teiste inimeste üle kohut mõista. Kohus tuleb, see on täiesti kindel – aga see on Jumala kohus, nii nagu ka ajastu lõpul ees ootav lõikus on Jumala lõikus. Meie asi on usaldada ennast Jumala armu hoolde ning lasta sellel ennast jätkuvalt uuendada, pühitseda ja head vilja kandma panna, et meid suurel lõikusepäeval arvataks Kristusesse rõivastatuna väärt olema Kuningriigi laste, mitte kurja sigitiste hulgas.